

A szexualitás evolúciója és az emberi szexualitás

Prof. Dr. Kéri Szabolcs
szkeri@cogsci.bme.hu

A kurzus Prof. Dr. Pléh Csaba anyagán alapul, amelyet Dr. Demeter Gyula és Dr. Pajkossy Péter módosított

Vázlat

- A motívumok rendszere
- Versengés és szexualitás: a versengő és a választó nem
- Fitnessindikátorok típusai
- A szerelem biológiája
- A kötődési típusok, ezek jelentősége

Motívumok

Alapvető motívumok

Humán specifikus motívumok
Teljesítménymotiváció
Önmegvalósítás
Transzcendencia

Önfenntartási Motívumok

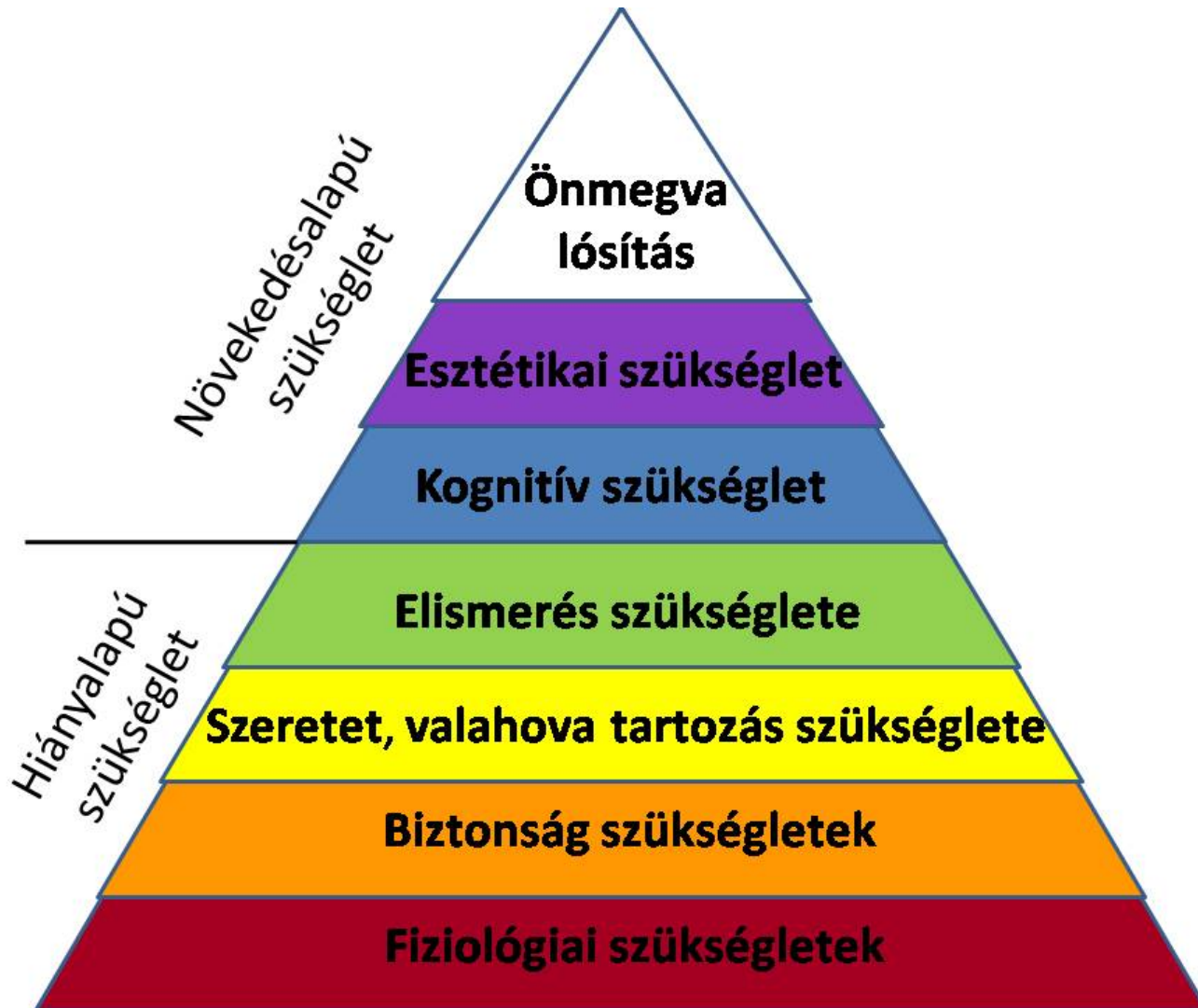
Éhség
Szomjúság
Hőmérséklet
Légzés

Társas motívumok

Kapcsolatképzés
Szexualitás
utódgondozás

Kíváncsiság

Maslow-piramis

Reprodukciós ráta

Nők: lassú

Határ: fiziológiai

Férfiak: gyors

Határ: partnerek száma

Moulay Ismail (1672-1727)

- Marokkói uralkodó
- 1703 - 525 fiú, 342 lány
- 1721 - 700 fiú, ? lány
- 500 feleség – 888 gyermek?

Szülői ráfordítás

Közös szülői ráfordítás

Anyai ráfordítás

- Fiziológiai
- Gazdasági

Apai ráfordítás

- Gazdasági

Emberi és állati szexualitás összevetése (Evolúciós megközelítés)

A szexualitás funkciója:

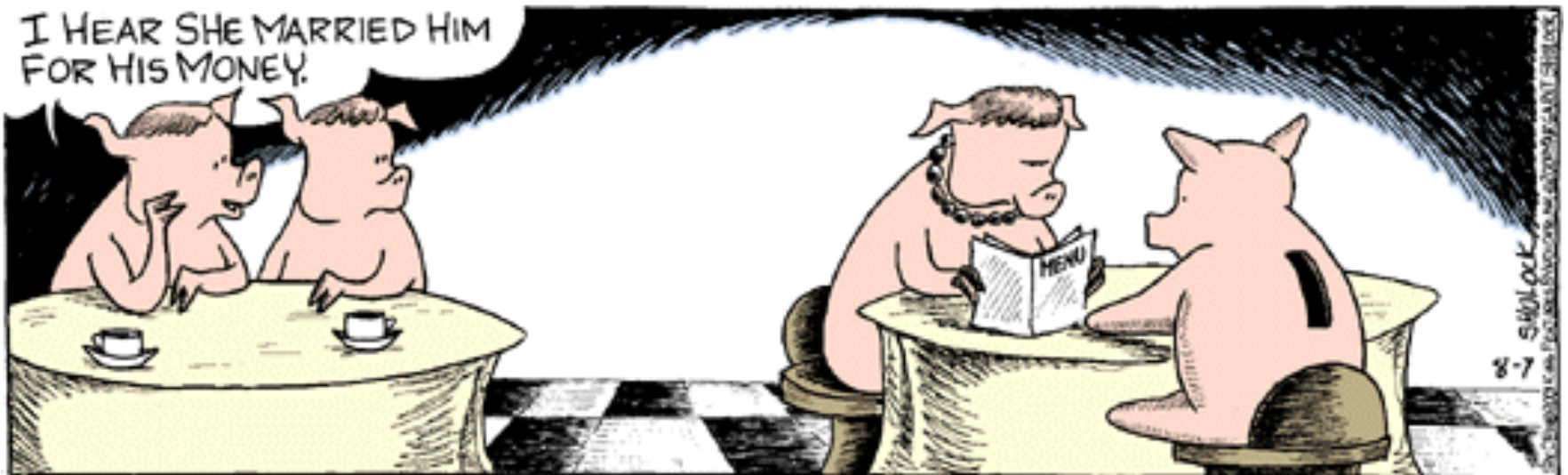
- Számos állatfajnál: utódnemzés és stresszoldás
- Embernél: utódnemzés, stresszoldás, *párkapcsolati kötődés megerősítése*
- Többdimenziós szabályozás embernél:
 - Biológiai
 - Kognitív
 - Társas-kulturális

Az emberi szexualitás néhány evolúciós specifikuma

- Csökkent szexuális dimorfizmus
- Rejtett ovuláció
- Versengés csoporton belül kicsi
- Csoportok között nagy versengés

Versengés és haszon

- Intraszexuális versengés
- Interszexuális versengés (szelekció)
- Fajtái: direkt, indirekt

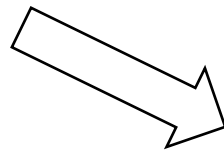
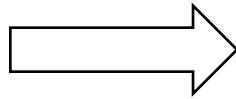
Mi a vonzó? - fitnesszindikátorok

- „Beauty is in the adaptation of the beholder”
(Symons, 1995)
- Fiatalság (testi szépség)
- Jó génkészlet (- testi szépség)
- Gazdasági állapot
- De: biológiailag is komplementer folyamat!
- Kulturális tényezők, egyéni szocializáció

Vegyes stratégiák és ellenstratégiák

Nők mit keresnek:

- Jó génállomány
- Jó erőforrások
- Kevert stratégia

Férfiak mit keresnek

- Sok partner
- Egy partner, nagy szülői ráfordítás
- Kevert stratégia

A vonzó arc - bőr simasága, feszsége

- Fiatalság
- Egészség

A vonzó arc: a bőr színe

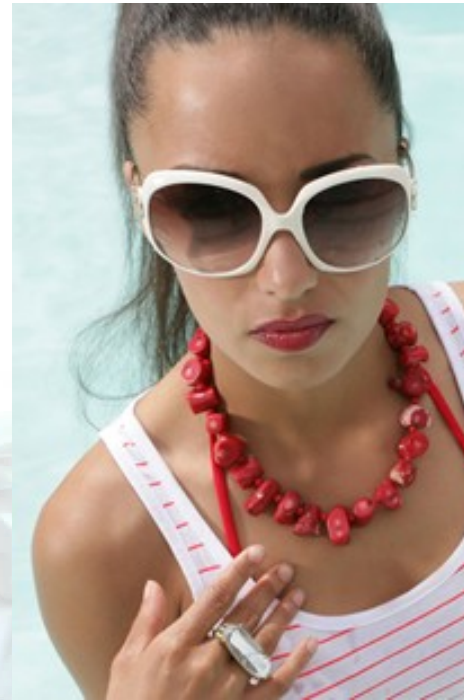
Világos

- Státusz
- Egészség
- -tesztoszteron

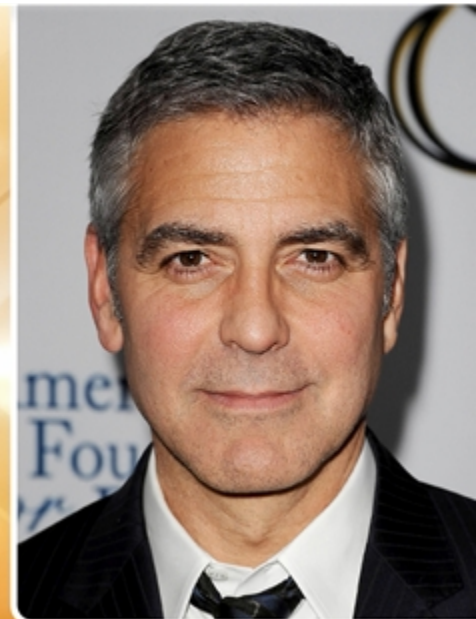
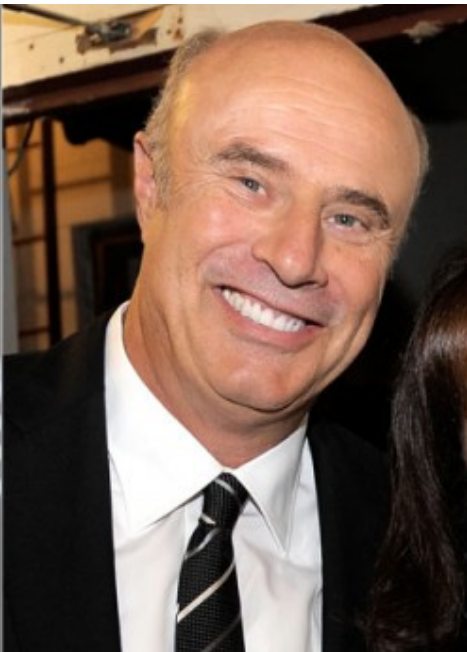
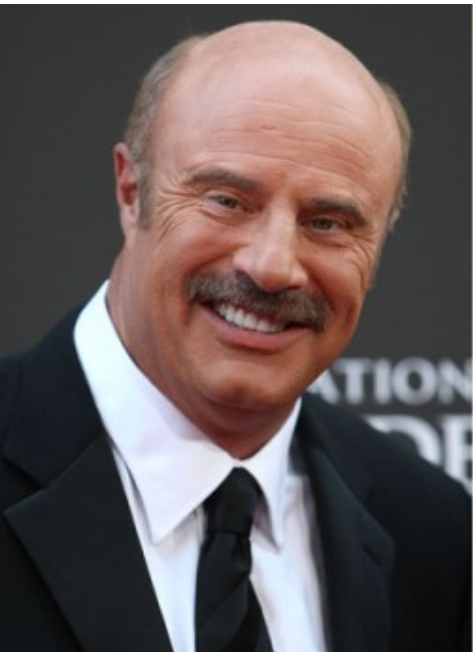
Sötét

- Státusz
- Egészség
- +tesztoszteron

A vonzó arc: arcszőrzet

- Ivarérettség
- Életkor
- Tesztoszteron

A vonzó arc: haj

- Természetes különbség
- Feromonpárologtatás
- Egészség jelzése

A vonzó arc: szemek

- Feminin
 - Szemek távolabb
 - Nagyobb szemek
 - Hosszabb szempillák
 - Vékonyabb szemöldök
- Pupilla

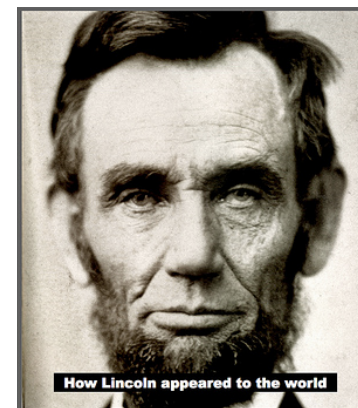
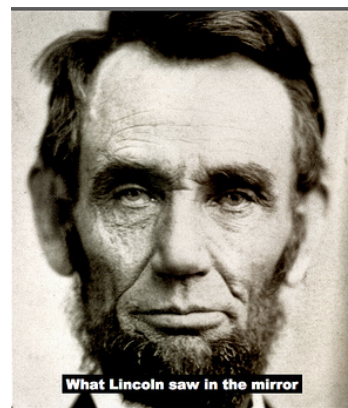
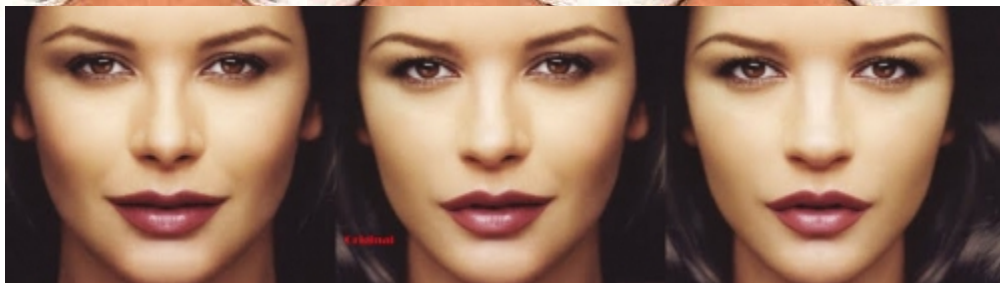
A vonzó arc: ajkak

- Feminin
- Vastagság, pirosság és szexuális izgalom

A vonzó arc - szimmetria

- Egészség
- Tükör probléma
 - Két arcfél kifejezőképessége
 - Mit hangsúlyozunk?

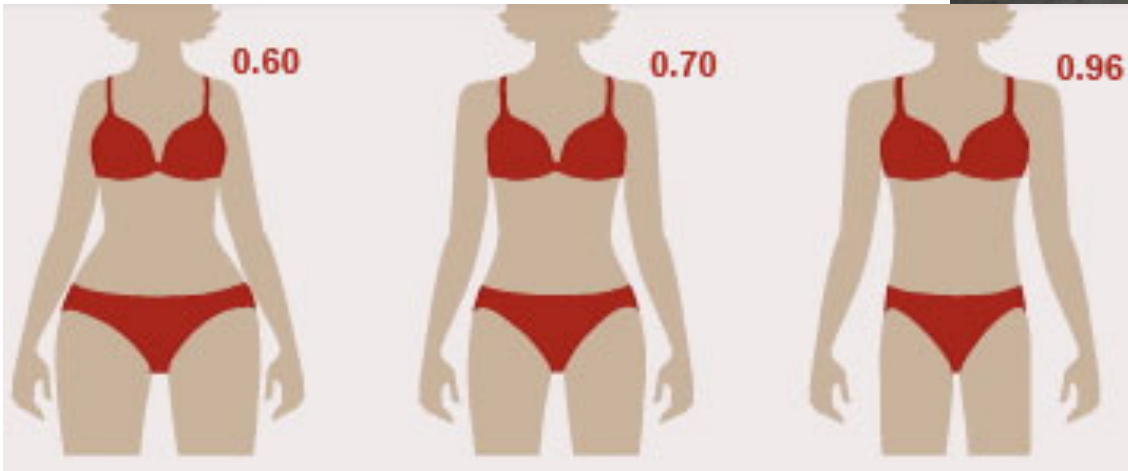
Magasság

- Gyermekkori jótlápláltság
- Egymáshoz képesti magasság a fontos

Csípő és derék

- Könnyebb szülés
- Tápanyag tartalékok

Keblek

- Ivarérettség
- Életkor jelző
- Ösztrogén / tesztoszteron
- Páros szervként a szimmetria jól lemérhető

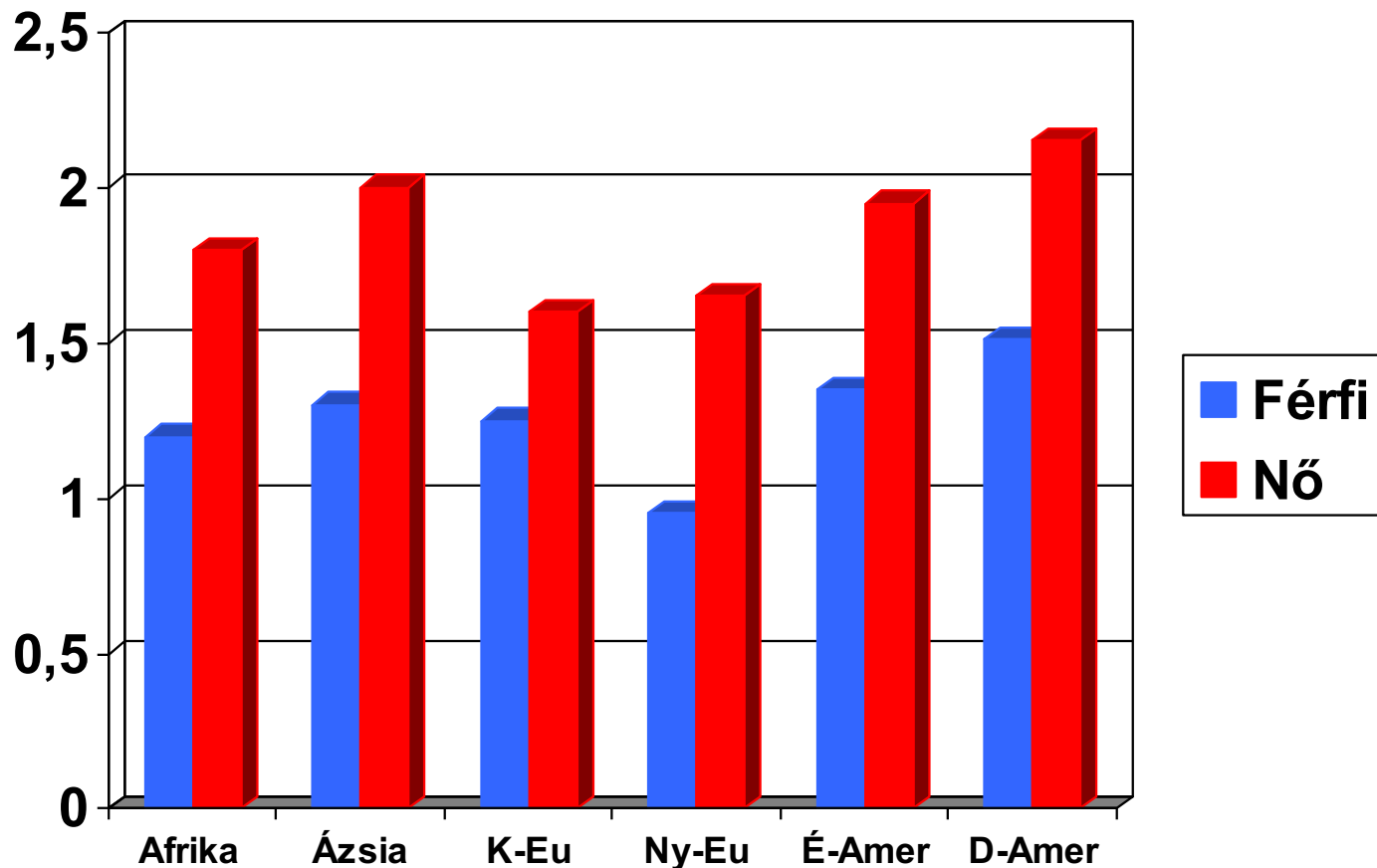
Kinek mi a szép?

- *Strategic Pluralism Theory*: a párválasztás egy „üzlet” eredménye. Az ideális partnert keressük, de egy valós partnert kell választanunk.
 - Mit ad a másik?
 - Mit tudunk mi nyújtani?
 - Mik az alternatív lehetőségek?
- Hasonlóság vagy a komplementaritás fontos?
- DNS, HLA (humán leukocita antigén), feromonok: asszortatív vs. komplementer párválasztás

Nem fizikai fittségi jelzők

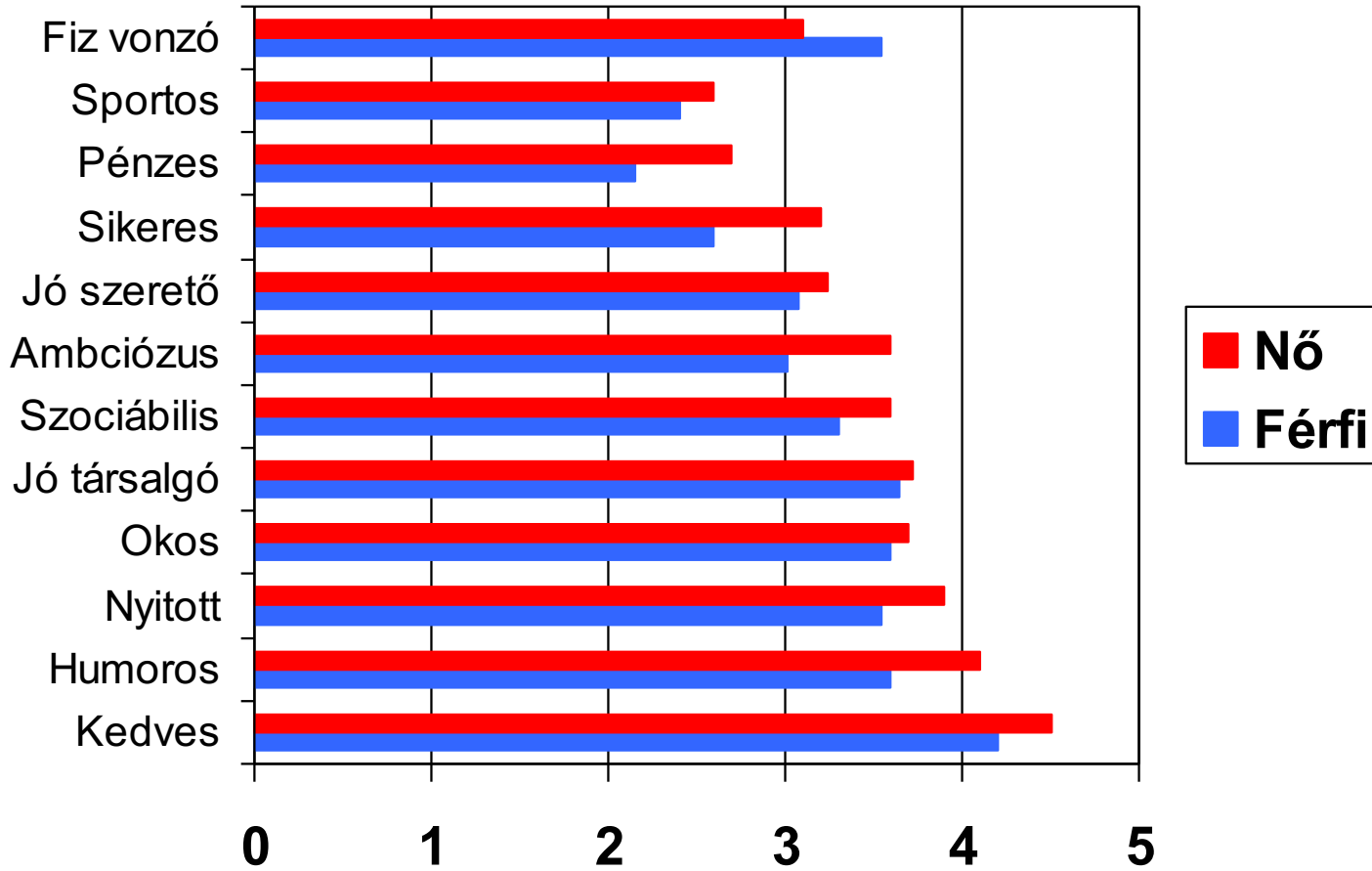
- Szókincs, választékosság
- Humorérzék, kreativitás
- Kedvesség, önzetlenség
- Erőforrások birtoklása: pénz, státusz, hatalom, magabiztosság

A Buss-alapelv: az erőforrások szerepe a jövendő házasságban a nők számára fontosabb

Milyen személyiségű partnert preferálunk?

Hatfield és Sprecher, 1995

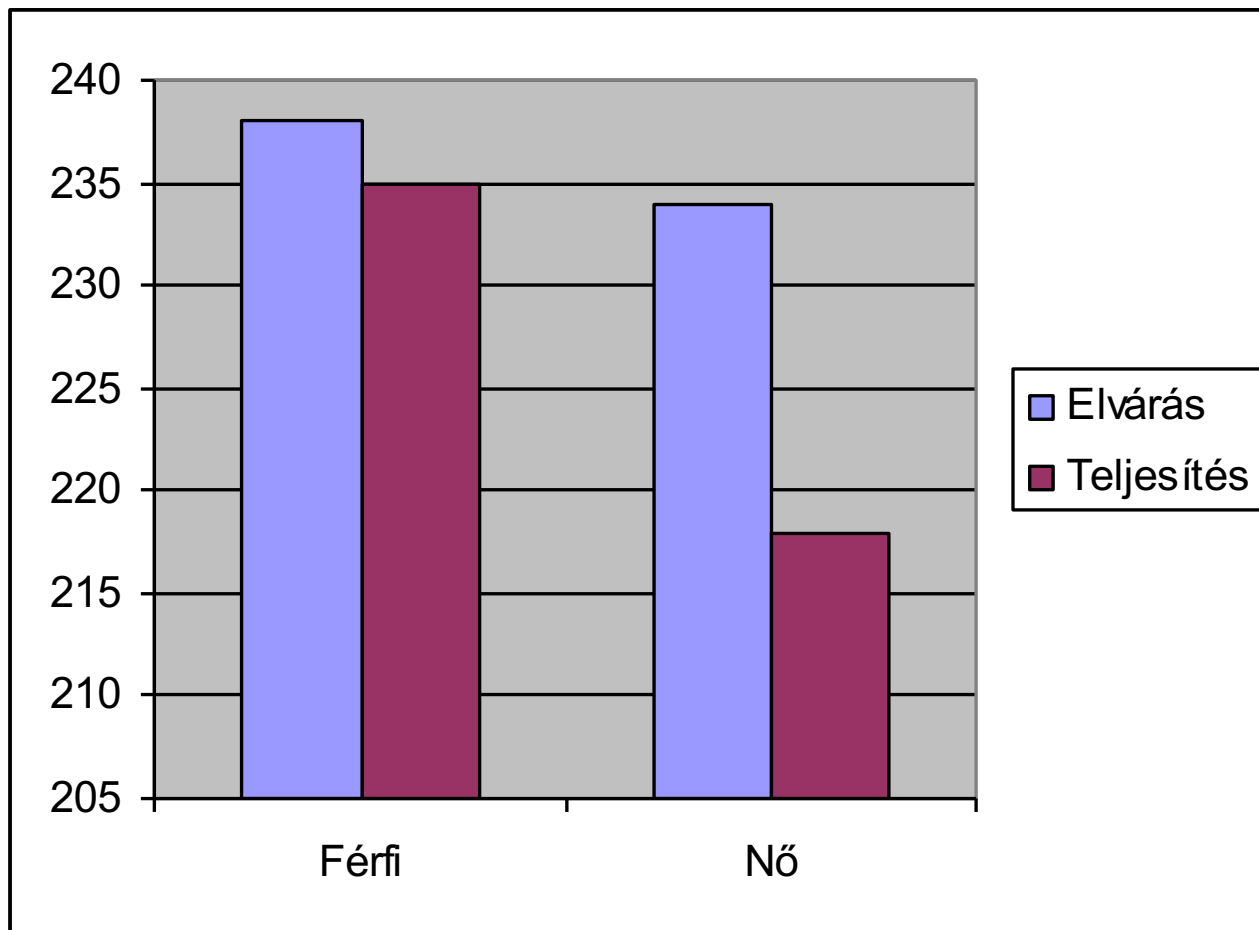

A kapcsolat színvonal elvárás és a

„teljesítés”

(Vangelisti és Daily, 1997)

a nők elégedetlenebbek

Nemi különbségek a szexualitásban

- Minden kultúrában nagyobb szexuális változatosságot igényelnek a férfiak, mint a nők
- Nagyobb gyakoriságot igényelnek a szexben a férfiak
- Evolúciós alapja: férfiaknál mennyiségi stratégia, nőknél minőségi, intimitást feltételező stratégia

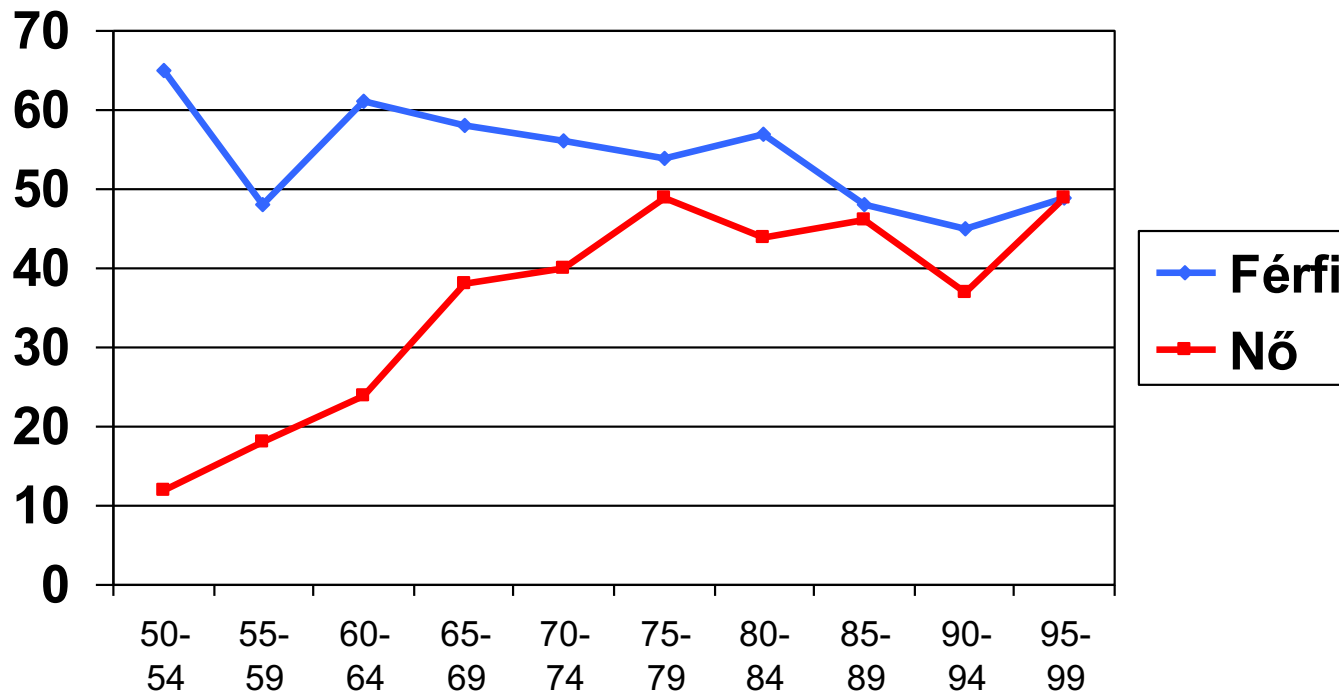
Nemi különbségek a szexualitásban

- A nőknek ez intimitás és az érzelmi kapcsolat fontos a szexuális életben is
- **Féltékenység**
 - nők érzelmi hűtlenségre
 - férfiak szexuális hűtlenségre érzékenyebbek
- **Problémák**
 - nőknél: félelem a nem kívánt terhességtől, becsapástól, megerőszakolástól
 - férfiaknál: félelem a nők érzelmi igényeitől (értetlenség), teljesítménykudarctól

A szexualitás változásai

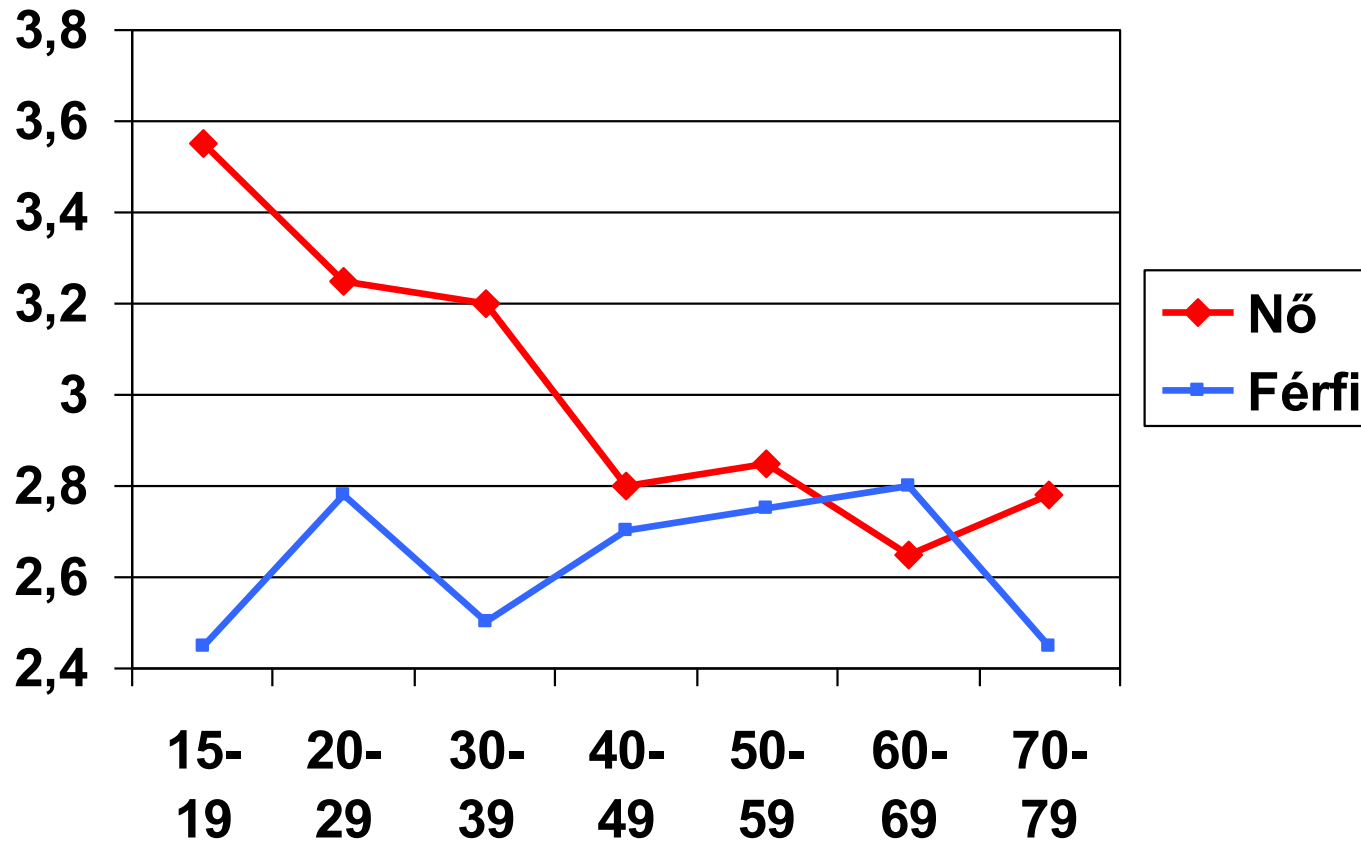
(Weels és Twenge, 2005)

Szexuálisan aktív tizenévesek

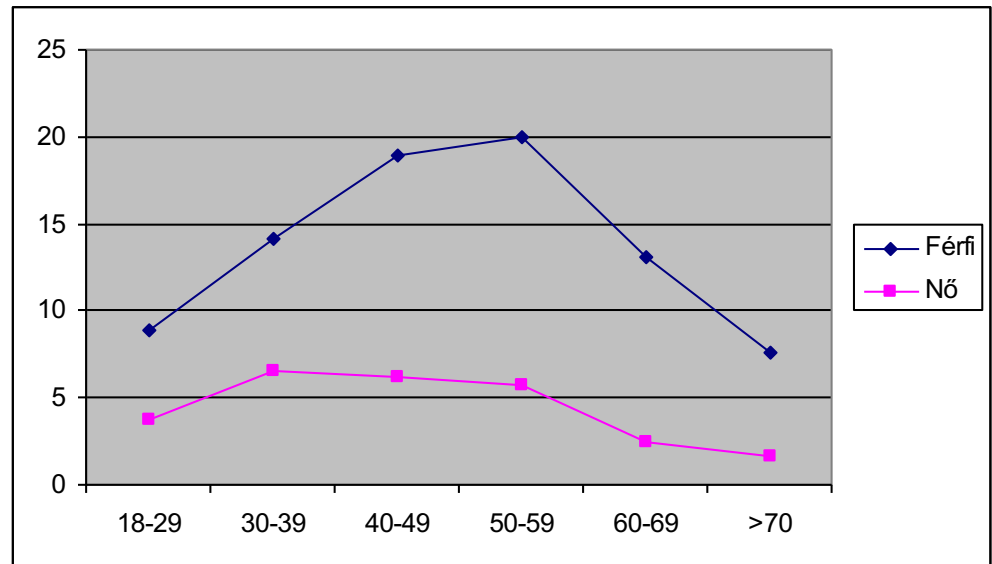
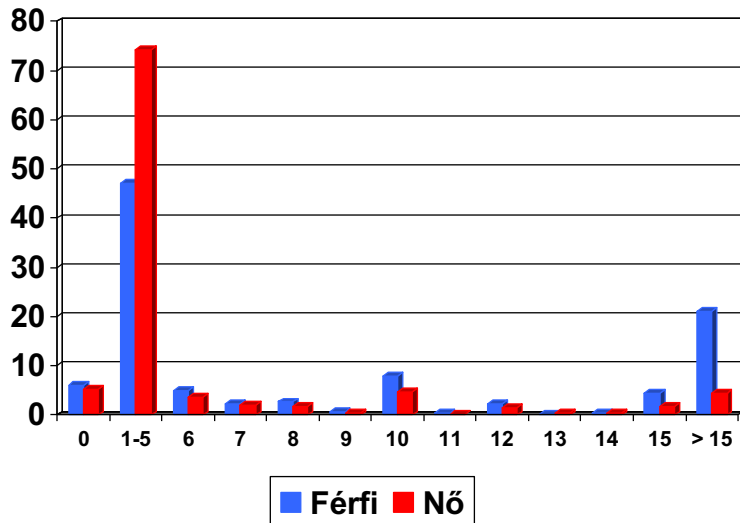
Az intimitás elvárása

(Torstram, 1992)

Egy kis adat: hány partnere volt?

(Wiederman, 1997, 2500 személy)

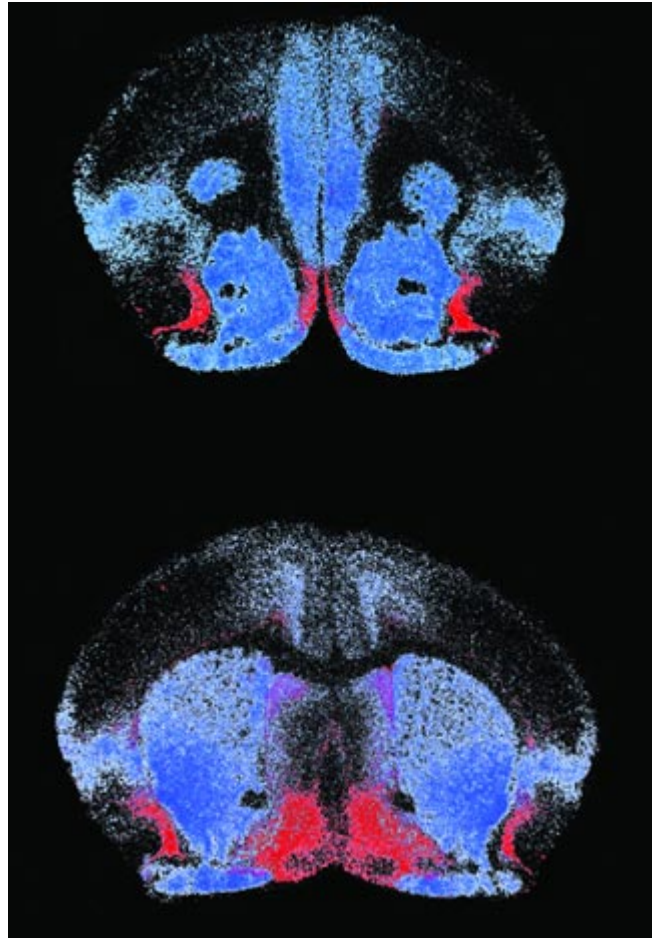
Robert Sternberg háromtényezős elmélete: intimitás, szenvedély, elkötelezettség

	Intimitás	Szenvedély	Elkötelezettség
Barátság	X		
Vad szerelem		X	
Kiürült szerelem			X
<u>Romantikus szerelem</u>	X	X	
Társszerelem	X		X
Őrült szerelem		X	X
Beteljesült szerelem	X	X	X

Felnőtt kötődési stílus

- **Biztonságos:** 56 %
„Könnyen kerülök közeli kapcsolatba másokkal, s bízom bennük. Nem igen félek attól, hogy elhagynak.”
- **Elkerülő:** 25 %
„Nehéz teljesen másokra bízni magam. Félek, ha valaki túl közel kerül hozzám.”
- **Ambivalens:** 19 %
„Sokszor aggódom, hogy a partnerem nem szeret. Szeretnék nagyon közel kerülni az emberekhez, s ez elijeszti őket.”

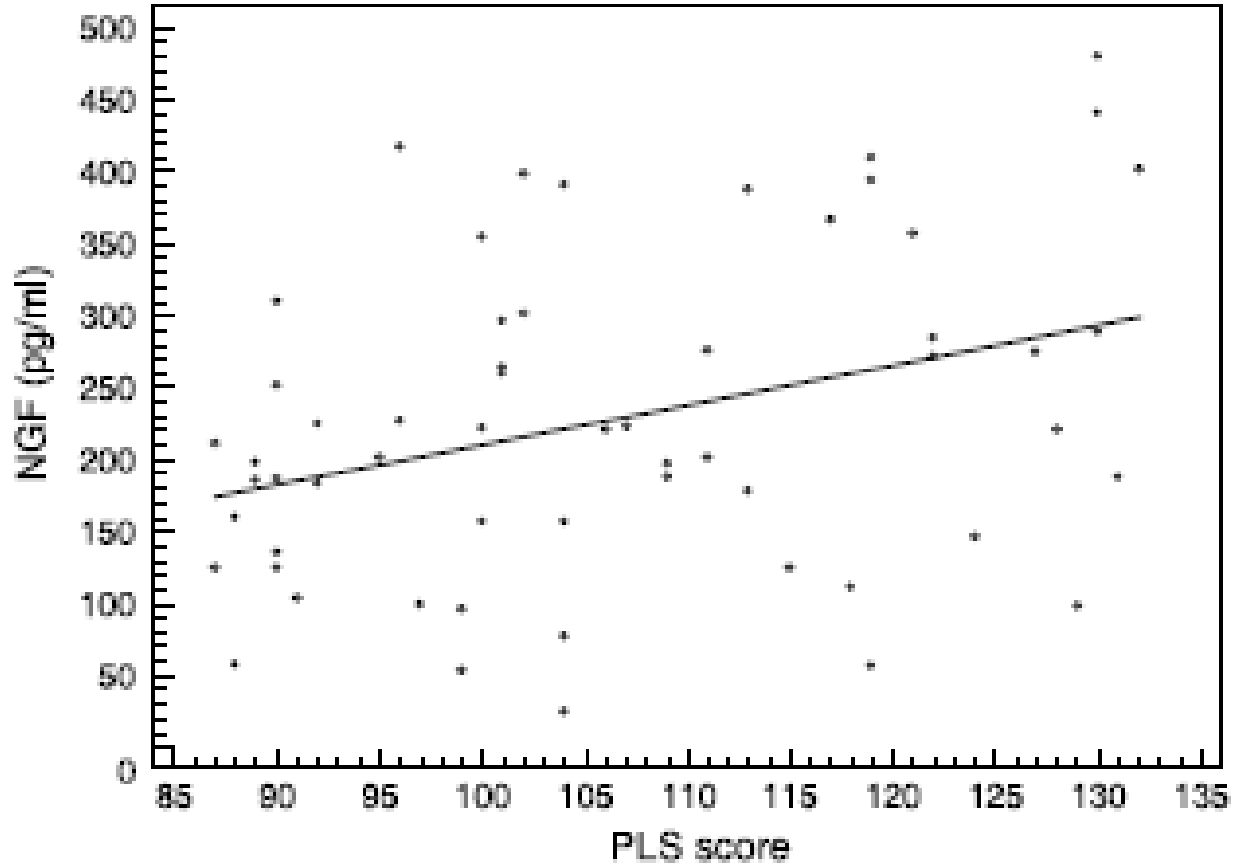
Az oxytocin (kék) és a vazopresszin (piros) hormonok szerepe a kötődés alakulásában az agyban

Boldog szerelmesek és az elutasítottak agyi aktivitásának eltérései (Fisher et al., 2006)

Romantikus szerelemmel nő az idegi növekedési hormon szintje

Áttekintés

- Szexualitás: a társas motivációk alappillére
- Versengés, stresszoldás, reprodukció, kötődés
- Testi és társas-kulturális fitnesszindikátorok
- Férfi és női szexualitás: intenzitás, választás, kapcsolati elégedettség
- Intimitás, szenvedély, elkötelezettség és a kötődés
- Biológiai mechanizmusok: oxytocin (kötődés, monogámia), agyi aktiváció, idegi növekedési faktor